

Fisun. – K., 2009. – 37 s.

13. Shmitter F. Neokorporativizm / Filipp Shmitter // Polis. – 1997. – № 2. – S. 14–22.

14. Shmitter F. Rozdumy pro gromadjans'ke suspil'stvo i konsolidaciju demokrati / Filip Shmitter // Politologija. Hrestomatija. Navchal'nyj posibnyk. – K.: Al'terpres, 2004. – S. 262–274.

15. Shumpeter J. A. Kapitalizm, socializm i demokratija: Per. s angl. / Jozef A. Shumpeter. – M.: Jekonomika, 1995. – 540 s.

Fedorenko A. V., competitor, National Pedagogical University M. P. Drahomanova (Ukraine, Kiev), gileya.org.ua@gmail.com

The concept of democracy in political science: the evolution of content

In the article the problem of evolution of the essence filling of category is probed "democracy" on the basis of analysis of socialistic, pluralism, elite, corporate, electronic and partisipatornyy conceptions of democracy.

Keywords: democracy, conceptions of democracy, conception of socialistic democracy, conception of pluralism democracy, conception of elite democracy, conception of corporate democracy, conception of electronic democracy, conception of partisipatornyy democracy.

Федоренко А. В., соискатель, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Концепт демократии в политической науке: эволюция содержания

Исследуется проблема эволюции сущностного наполнения категории "демократия" на основе анализа социалистической, плюралистической, элитарной, корпоративной, электронной и партисипаторной концепций демократии.

Ключевые слова: демократия, концепции демократии, концепция социалистической демократии, концепция плюралистической демократии, концепция элитарной демократии, концепция корпоративной демократии, концепция электронной демократии, концепция партисипаторной демократии.

* * *

УДК 323.2

Іщенко І. В.,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри політології,
Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара, (Україна, Дніпропетровськ), i-
v.ishchenko@gmail.com

АНАЛІЗ НЕСТАБІЛЬНОСТІ АВТОРИТАРНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ В СУЧАСНОМУ ПОЛІТОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Незважаючи на привабливість демократії, у другій половині ХХ ст. частина країн, в яких соціокультурні і економічні умови значно поступаються найбільш розвинутим західним демократіям, опинилися у стані авторитарного правління. Метою роботи є аналіз нестабільності авторитарних режимів у політологічному дискурсі сучасності. Дослідження проводилося на принципах наукової об'єктивності та комплексності. Основними методами, що були задіяні, є загальнонаукові методи – аналіз, синтез, індукція, дедукція. Крім того, автором для забезпечення об'єктивності висновків використовувався компаративний і ретроспективний методи. Одержані результати свідчать про зростання наукового інтересу до авторитаризму. Сучасні дослідження концентруються навколо когнітивної складової сутності авторитарних режимів, що мають нестабільний характер. Зазначено тенденцію зростання досліджень цієї проблеми для обґрунтування можливостей політичного менеджменту нестабільною ситуацією в умовах авторитарного правління.

Ключові слова: авторитаризм, дискурс, ідеологія, компаративізм, мобілізація, нелегітимність, нестабільність, опозиція, переворот.

Нестабільність політичного режиму ґрунтується, насамперед, на його нелегітимності. Якщо користуватися класичною типологією М. Вебера, то з його трьох виділених варіантів легітимності – традиційного, харизматичного і раціонально-легального в умовах авторитарного режиму логічно обрати саме харизматичний. Адже традиційного авторитаризму, фактично, не існує через короткий вік його живучості. Так само говорити про легальність процедур приходу до влади автократів не доводиться. Час продемонстрував, у який спосіб вони опиняються біля керма державою. А, отже, терор, фальсифікація виборів, військовий переворот, узурпація

влади та інші способи стають звичайними в оформленні свого вищого політичного статусу. Вочевидь, харизматична особистість в умовах авторитаризму має значно більше шансів утриматися при владі. Оскільки пересічні громадяни в авторитарних країнах мають поверхове уявлення про особливості публічної політики, вони часто-густо сприймають вищого керівника як "месію". В даному контексті, розглядати поняття легітимності варто через семантичну взаємозалежність з таким терміном, як довіра. Довіра – це психічний стан, в силу якого ми покладаємось на якусь думку, що здається нам авторитетною, і тому відмовляємось від самостійного дослідження питання, що може бути нами досліджено. Тобто, режим легітимний тоді, коли електорат довіряє владі. Цей підхід до оцінки стабільності був сформульований С. Ліпсетом [3, с. 205-206]. Щоправда, в його розумінні політична стабільність доповнюється й такою складовою, як ефективність політичної системи. З'ясування ефективності стосується, насамперед, економічної складової діяльності влади. Оцінюючи деякі авторитарні режими, можна зазначити, що вони сприяли економічному підйому, успішно здійснюючи економічні реформи в країні, сподіваючись, що населення не буде цікавитись політикою і матеріальні блага вирішують все. Але, як показала практика, автократи помилялись [2, с. 31]. Саме економічне зростання спричинило нові соціальні запити, наприклад, на таке невід'ємне праволюдності, як свобода, що в межах існуючого суспільства реалізувати не вдавалося. Звідси, зростала нестабільність. Прикладом таких країн є Тайвань, Південна Корея та ін. [2, с. 31]. Авторитаризм для своєї життєздатності повинен забезпечити той мінімальний рівень довіри, що гарантує його повернення до попереднього стану після флуктуацій.

На підставі презентованих доказів і міркувань, можемо запропонувати науковий підхід для аналізу і прогнозування нестабільності в авторитаризмі. Причому методи його реалізації вже давно і позитивно себе зарекомендували. З цієї нагоди, наукові розробки сучасних дослідників А. В. Беляніна і В. П. Зинченка дають відповіді на питання: якими максимальними можуть бути відхилення суспільної системи, щоб вона могла ефективно відреагувати на флуктуації і стабілізуватися? Інструментом дослідження було обрано теорію ігор. Цей варіант передбачав використання дилеми, що спіткала двох суб'єктів, які не мають достовірної інформації про наміри протилежної сторони і знаходяться у стані конкурентної взаємодії. Дана ситуація конгруентна матриці, що побудована на основі оцінки можливих стратегій взаємодії цих об'єктів. Як показують розрахунки, відхилення системи соціальної взаємодії не повинне перевищувати 0,1 від її звичайного стану [1, с. 79].

Довговічність авторитарних режимів невелика. Дана проблема символізує окремий науковий підхід, що ґрунтується на компаративізмі. В цьому тренді активно працювали В. Geddes, A. Przeworski. Заслуговує на увагу наукове дослідження Hadenius A. і Teorell J. (2006 р.). Вони узагальнили основні висновки з досліджень таких науковців як А. Przeworski, В. Geddes, J. Linz, Н. Е. Chehabi та ін. Шляхом компаративного дослідження інституціональних витоків, вчені дійшли висновків, що найбільш нестабільними серед авторитарних є обмежені багатопартійні режими (limited multiparty

regimes, середній термін функціонування 9,03 років). Не набагато довше існують військові режими (military regimes, середній термін функціонування 11,1 років), а значно стабільніше виглядають однопартійні режими (17,8 років) [7, с. 13-14]. Доволі змістовну і результативну працю написала О. Г. Харитонова (2012 р.). Її стаття висвітлює взаємозв'язок між типом недемократичних політичних режимів і можливістю їх зміни з точки зору національного вибору основних політичних акторів [4]. Автор брала до уваги типологію політичних режимів, яку запропонувала V. Geddes. Вона групує політичні режими за політичними акторами, що приймають ключові політичні рішення. Такими є: партія – в однопартійних режимах, армія – у військових, лідер одноосібно – у персоналістських. Важливо, що V. Geddes досліджує той еквілібріум, порушення якого спричиняє нестабільність авторитарних режимів [6, с. 116]. З логіки узагальнення наукових праць, зробленого О. Г. Харитонovou, треба виокремити такі головні тези. Однопартійний авторитарний режим буде нестабільним і вірогідніше втратить владу: якщо не зможе дійти згоди з опозицією і кооптувати її представників до владних інститутів; якщо немає репресивних заходів і заохочення лояльності до правлячої партії. Військові режими несуть в собі джерело саморуйнування, що пояснюється пріоритетом збереження єдності Армії. В свою чергу, неузгодження плану перевороту і наступних кроків воєнного режиму зі всіма фракціями призводить до нового перевороту і нестабільності. В персоналістських режимах спостерігається нестабільність, коли правитель не використовує принцип “поділяй і владарюй”. Як наслідок, виникають змови, що мають продовження в антиурядових виступах з боку опозиції. Переконливість даної тези підтверджується статистикою. Адже більше двох третин диктаторів стали жертвами переворотів. Розпади особистих диктатур, таким чином, найчастіше здійснюються тільки насильницьким способом в результаті масових протестів, революцій, переворотів, громадянських воєн і зовнішнього втручання. Аналізуючи інститути авторитарних режимів, дослідниця згадує можливі варіанти їх задіювання, які західна політична думка вважає причиною нестабільності і втрати влади. Це насамперед: не використання механізмів інституціоналізації; ситуація, коли у опозиції немає шансів повалити автократа, він іде на незначні поступки і опозиція повстає; якщо немає домінуючої партії, яка підтримує правителя; нестабільність збільшується, якщо немає інституціональних засобів нейтралізації опозиції; дестабілізація режиму має місце, коли парламент в країні відсутній. Адже відсутність виборів у країні зменшує термін правління автократом майже втричі.

Всеохоплюючу характеристику авторитарним режимам дав відомий політолог J.Linz[9]. Його роботи активно використовуються іншими вченими. Рефлексія робіт J. Linz і інших наукових розробок допомагає виокремити ті складові, що є сутнісними у розумінні нестабільності авторитарних режимів. Серед таких сучасних досліджень слід виділити роботу R. Snider “За межами електорального авторитаризму: спектр недемократичних режимів”, що була оприлюднена в 2006 р. [11]. Автор, на прикладах останніх наукових праць, висловлює своє бачення сутнісних характеристик політичних режимів тих країн, що до нього розглядалися, швидше, з

позицій перехідного стану до демократії. На його погляд, слід розширити розуміння таких режимів не тільки з позицій організації виборчого процесу в авторитарному режимі [11, с. 1]. Адже такий вузький підхід не дає уявлення про політичні наслідки виборів у країнах, де існує авторитаризм. Тому автором запропоновано для характеристики політичного режиму орієнтуватися на такі показники: 1. Виділення суб'єкта правління (особистість, група військових, партійна еліта, духовенство); 2. Яким чином здійснюється правління (патрон-клієнтські зв'язки, етнічні зв'язки, на основі панування масової партії) 3. Домінуюча причина правління: жадність, етнічна ненависть; прихильність до певної релігії або ідеології. 4. Термін правління, тобто наявність його законодавчого оформлення.

Звідси, ми можемо оцінювати адаптивну спроможність політичного режиму у разі виникнення нестабільності його функціонування. Іншими словами, важливо враховувати окрім виборчого процесу вищезазначені показники. Така точка зору тим паче справедлива, бо існує цілий ряд країн з авторитарним правлінням, де взагалі немає паростків демократії. Вибори в них, як завжди, слугують ширмою псевдолегітимності.

У цьому зв'язку, ми можемо оцінити стабілізаційний потенціал військово-персоналістських режимів, виходячи з того, що військовий лідер має реальні важелі впливу на ситуацію з програвшим на виборах. Адже автократ може застосувати військовий потенціал і залишатися на своєму посту, принаймні деякий час. Саме так відбувалось у Бірмі 1990 р. і в Алжирі 1992 р. [11, с. 2]. Тоді як цивільний лідер, що не має ніяких зв'язків зі Збройними Силами, не може втримати таку ситуацію під контролем. На відміну від воєнних режимів, персоналістські можуть втратити стан рівноваги і контроль над ситуацією у випадку, коли їх патрон-клієнтські мережі не проникають глибоко у Збройні Сили. Слід врахувати й таку особливість патрон-клієнтських відносин в умовах авторитарного правління, як формування верхнього прошарку управлінців виключно з контингенту безпосереднього оточення правителя (родичів, друзів тощо). Їх недоторканість і незмінюваність, а, отже й недовольність цим станом інших представників еліти, створює конфліктні ситуації, які можуть реалізуватися в умовах кризи. Аналіз повалення режиму Маркоса на Філіпінах свідчить, що цей режим мав значний протестний потенціал, який проявився під час позачергових виборів і шахрайства на них представників Маркоса.

Звідси, ми можемо запропонувати науковий підхід до аналізу нестабільності в умовах авторитарного політичного режиму. Він ґрунтується на прогнозі зростання нестабільності в країнах з авторитарним правлінням, який можна здійснити методом виявлення у середовищі правлячої верхівки невдоволених даним режимом.

Важливою складовою для аналізу нестабільності, як було зазначено на початку статті, є урахування ступеня дієздатності уряду країни. Адже країни з авторитарним правлінням, де правителі фактично є польовими командирами, як у Сомалі чи у Пакистані, суттєво відрізняються за ступенем стабільності від тих країн, де уряди повністю контролюють ситуацію і їх політика прогнозована. Дієвість державного апарату і здатність правителя його організувати після перемоги на виборах має ключове значення для стабільності державного розвит-

ку. На цій підставі виокремлюється інший науковий підхід для аналізу нестабільності в умовах авторитаризму. В його основі – аналіз дієвості виконавчої влади авторитарного режиму.

Класична теорія авторитаризму дає підстави для подальших наукових розробок стосовно його нестабільності. Ми можемо оцінити теорію недемократичних режимів, запропоновану J. Linz для аналізу їх нестабільності з позицій сьогодення. Відомо, що основою його оцінки режиму є такі складові, як ступінь плюралізму, ступінь мобілізації та ідеологія. Сучасні дослідники більше уваги приділяють саме першій складовій. В свою чергу, нас більше цікавить, в якій мірі режим здатний мобілізувати суспільство на певні дії. Чимале значення для прогнозу стабільності в умовах авторитарного правління має аналіз впливу ідеології на маси, що є морально-психологічним підґрунтям мобілізації населення. Не можна цілком погодитись з Є. Т. Гайдаром, який заявив, що авторитаризм взагалі не має ідеології, і це, як він вважав, характерна риса тоталітарних суспільств [2, с. 48]. Говорити про занепад ідеологічної складової після “холодної війни” не варто. Адже сучасні режими демонструють нові ідеологічні парадигми, що ґрунтуються на ісламському фундаменталізмі, націоналізмі тощо. Антизахідні ідеології сьогодні властиві багатьом політичним силам Латинської Америки, в першу чергу в Болівії, Еквадорі, Мексиці. Вражаючи здатність до мобілізації населення на основі антизахідної ідеології демонстрував режим за часів правління Чавеса у Венесуелі. Такі ж антизахідні ідеологічні тенденції існують в авторитарних режимах Малайзії і Сінгапура, що пропагують серед населення свої “азійські цінності”. В будь-якому випадку, мобілізацію населення на підставі ідеології, яку правителю вдалося зробити невід’ємною складовою свідомості і поведінки людей, слід розглядати як чинник стабільності режиму.

Звичайно, відсутність ідеологічного обґрунтування авторитарного правління негативно позначається на стабільності держави. Такий стан дестабілізації ми можемо спостерігати в країнах Африки. Адже здатність поширити свої ідеї лише на деякій частині території країни призводить до таких політичних явищ, як сепаратизм, радикальний націоналізм, політичний екстремізм, тероризм тощо. Таким чином, можна запропонувати науковий підхід з оцінки нестабільності авторитарного режиму на підставі дослідження ступеня рівномірності позитивного сприйняття ідеологічних доктрин на всій території країни. Це має принципове значення для керованості країни автократом. Погодимось, що толерантне сприйняття ідей в певному політичному просторі означає прогнозованість реакції населення на конкретні рішення та дії авторитарної влади. Подальші міркування ґрунтуються на проблемі реалізації цих ідей в управлінні нестабільністю.

Як свідчить аналіз останніх публікацій, дослідження подій “арабської весни” було мотивовано, насамперед, можливістю управління нестабільністю. Наприклад, дослідниками А. Meirowitz і Joshua A. Tucker було запропоновано такий метод, як доведення інформації до населення про потенційні склади урядів у разі неефективності діючого уряду. Тобто, в даній ситуації головною метою є сформованість громадської думки про те, що новий склад уряду може бути гірший від поперед-

нього. Паралельно повинні відбуватися рішення та дії, спрямовані на безконфліктне вирішення даної проблеми у легітимний спосіб [10, с. 480]. Розробники даної моделі вважають, що таким чином можна уникнути відкритої протестної активності. Разом з тим, як свідчить приклад Гани – країни, що в недалекому минулому була авторитарною, спроба організувати праймеріз у передвборчий період обертається внутрішніми конфліктами в правлячій партії. Це спричиняє активізацію опозиції і, як наслідок, – зростання протестів. Причина нестабільності у тому, що патрон-клієнтські зв’язки забарвлюють демократичні за своїм характером політичні дії [8, с. 435]. Тобто, вказане дослідження підтверджує справедливості тези, що коли автократ змушений під тиском громадськості частково демократизувати країну, тоді зростає нестабільність, яка має різні варіанти динаміки.

Слід окреслити і таку важливу складову мобілізації, як використання інформаційного простору. Сучасні інформаційні технології дозволяють у лічені хвилини організувати поширення ідей через соціальні мережі. Наприклад, деякі мусульманські фундаменталістські організації використовують он лайн мобілізацію. На цій особливості мобілізації зосередили свою увагу політичні аналітики в сучасний період. У січні минулого року S. Dilliplane, S. K. Goldmani D. C. Mutz дійшли висновку, що прогнозування нестабільності в країні можна здійснити, аналізуючи, які телепередачі передивляються різні соціальні групи людей [5, с. 241]. Серед сучасних досліджень необхідно зазначити й інший підхід до аналізу нестабільності. Оцінити дію механізмів нестабільності авторитаризму переконливо вдалося, на наш погляд, Гайдару Є. Т. [2].

Автором застосовано історико-генетичний метод аналізу виникнення авторитарних режимів для обґрунтування їх нестабільності. У роботі висвітлені й такі можливі варіанти виходу з хаотичного стану авторитарних режимів, як мімікрія демократії або перехід до тоталітарного правління. Згадане дослідження не обійшло увагою й механізми повалення авторитаризму. Причому, дослідник аналізував авторитарні системи через когнітивні можливості праць другої половини ХХ ст.

Отже, сучасний політологічний дискурс проблеми нестабільності авторитаризму свідчить про зростання мотивації до подальших наукових розвідок у цьому руслі. Сучасні дослідження концентруються навколо когнітивної складової сутності авторитарних режимів, що мають нестабільний характер функціонування. Важливою тенденцією сучасних епістемологічних досліджень цієї проблеми є обґрунтування можливостей політичного менеджменту нестабільною ситуацією в умовах авторитарного правління.

Список використаних джерел

1. Белянин А. В. Доверие в экономике и общественной жизни [Текст] / А. В. Белянин, В. П. Зинченко. – Москва : Фонд “Либеральная миссия”, 2010. – 164 с.
2. Гайдар Е. Т. Гибель империи. Уроки для современной России [Текст] / Е. Т. Гайдар. – М. : РОССПЭН, 2006. – 448 с.
3. Липсет С. М. Политическая социология [Текст] / С. М. Липсет // Американская социология: перспективы, проблемы, методы / пер. с англ. В. В. Воронина. – М. : Прогресс, 1972. – С. 203-219.
4. Харитонова О. Г. Недемократические политические режимы [Текст] / О. Г. Харитонова // Политическая наука : науч. журн. / РАН. ИНИОН. – М., 2012. – № 3. – С. 9-30.

5. Dilliplane S. Televised Exposure to Politics: New Measures for a Fragmented Media Environment [Text] / S. Dilliplane, S. K. Goldman, D. C. Mutz // American Journal of Political Science. – 2013. – January – Vol. 57, Is. 1. – P. 236-248.

6. Geddes B. What do we know about democratization after twenty years? [Text] / B. Geddes // Annual review in political science. – Palo Alto, CA, 1999. – № 2. – P. 115-144.

7. Hadenius A. Authoritarian regimes: stability, change, and pathways to democracy, 1972-2003 [Electronic resource] / A. Hadenius, J. Teorell // Working Paper. – № 331. – November-2006. – 35 p. – Regime to access : <http://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/331.pdf>.

8. Ichino N. Do Primaries Improve Electoral Performance? Clientelism and Intra-Party Conflict in Ghana [Text] / N. Ichino, N. L. Nathan // American Journal of Political Science. – 2013. – April – Vol. 57, Is. 2. – P. 428-441.

9. Linz J. Totalitarian and Authoritarian Regimes [Electronic resource] / J. Linz. Boulder: Lynn Reiner Publishers, 2000. – 343 p. – Regime to access : http://books.google.de/books?id=8cYk_ABfMJIC&pg=PA1&lpg=PA1#v=onepage&q&f=false.

10. Meirowitz A., Joshua A. Tucker. People Power or a One-Shot Deal? A Dynamic Model of Protest [Text] / A. Meirowitz, A. Tucker Joshua // American Journal of Political Science. – 2013. – April – Vol. 57, Is. 2. – P. 478-490.

11. Snider R. Beyond Electoral Authoritarianism: The Spectrum of Non-Democratic Regimes [Text] / Snider R.-Warren : Brown University, 2006. – 14 p.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Belyanin A. V., Zinchenko V. P. Doverie v ekonomike i obschestvennoy zhizni (Confidence in the economy and social life). – Moscow, 2010. – 164 p.

2. Gaydar E. T. Gibelimperii. Uroki dlya sovremennoy Rossii (Fall of the Empire. Lessons for Modern Russia). – Moscow, 2006. – 448 p.

3. Lipset S. M. Politicheskaya sotsiologiya (Political sociology). Amerikanskaya sotsiologiya: perspektivy, problemy, metody. – Moscow, 1972. – P. 203-219.

4. Haritonova O. G. Nedemokraticheskie politicheskie rezhimy (Undemocratic political regimes). Politicheskaya nauka: Nauch. zhurn. / RAN. INION. – Moscow, 2012, no 3. – P. 9-30.

5. Dilliplane S., Goldman S. K., Mutz D. C. Televised Exposure to Politics: New Measures for a Fragmented Media Environment. American Journal of Political Science, 2013. – January, vol. 57, is. 1. – P. 236-248.

6. Geddes B. What do we know about democratization after twenty years? Annual review in political science. Palo Alto, CA, 1999, № 2. – P. 115-144.

7. Hadenius A., Teorell J. Authoritarian regimes: stability, change, and pathways to democracy, 1972-2003. Working Paper, 2006, no. 331, November, 35 p. Regime to access : <http://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/331.pdf>.

8. Ichino N., Nathan N. L. Do Primaries Improve Electoral Performance? Clientelism and Intra-Party Conflict in Ghana. American Journal of Political Science, 2013, vol. 57, is. 2, April. – P. 428-441.

9. Linz J. Totalitarian and Authoritarian Regimes. Boulder: Lynn Reiner Publishers, 2000. 343p. Regime to access : http://books.google.de/books?id=8cYk_ABfMJIC&pg=PA1&lpg=PA1#v=onepage&q&f=false.

10. Meirowitz A., Joshua A. Tucker. People Power or a One-Shot Deal? A Dynamic Model of Protest. American Journal of Political Science, 2013, vol. 57, is. 2, April. – P. 478-490.

11. Snider R. Beyond Electoral Authoritarianism: The Spectrum of Non-Democratic Regimes. 2006, Warren : Brown University. – 14 p.

Ishchenko Ig. V., PhD. Historical Sciences, Associate Professor of Political Science, Oles Gonchar Dnepropetrovsk National University (Ukraine, Dnepropetrovsk), iv.ishchenko@gmail.com.

Analysis of instability of authoritarian political regimes in modern political science discourse

Democracy is very popular in the twentieth century. However, many countries have failed to achieve it. The reason is the mismatch of socio-cultural and economic conditions to those found in Western democracies. Therefore, in these countries formed authoritarian rule. The purpose of this research is to analyze the instability of authoritarian regimes in political science discourse of modernity. Scientific research conducted on the principles of scientific objectivity and comprehensiveness. The main methods that were used are: scientific methods – analysis, synthesis, induction, deduction. In addition, the author to ensure objectivity of the conclusions used the

comparative method and the retrospective method. The results obtained indicate a growing scientific interest towards authoritarianism. Modern research has centered around the cognitive component essence of authoritarian regimes that have unstable. Noted the growing trend research this issue to justify opportunities for political management of the unstable situation under authoritarian rule.

Keywords: authoritarianism, discourse, ideology, comparativism, mobilization, illegitimacy, instability, opposition, military coup.

Ищенко И. В., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры политологии, Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара (Украина, Днепропетровск), iv.ishchenko@gmail.com

Анализ нестабильности авторитарных политических режимов в современном политологическом дискурсе

Несмотря на привлекательность демократии, во второй половине XX в. часть стран, в которых социокультурные и экономические условия значительно уступают наиболее развитым западным демократиям, оказались в состоянии авторитарного правления. Целью работы является анализ нестабильности авторитарных режимов в политологическом дискурсе современности. Исследование проводилось на принципах научной объективности и комплексности. Основными методами, которые были задействованы, являются общенаучные методы – анализ, синтез, индукция, дедукция. Кроме того, автором для обеспечения объективности выводов использовался компаративный и ретроспективный методы. Полученные результаты свидетельствуют о росте научного интереса к авторитаризму. Современные исследования концентрируются вокруг когнитивной составляющей сущности авторитарных режимов, имеющих нестабильный характер. Отмечено тенденцию роста исследований этой проблемы для обоснования возможностей политического менеджмента нестабильной ситуации в условиях авторитарного правления.

Ключевые слова: авторитаризм, дискурс, идеология, компаративизм, мобилизация, нелегитимность, нестабильность, оппозиция, переворот.

* * *

УДК 323.2

Засморжук О. О., аспірантка, Інститут магістратури, аспірантури та докторантури Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), zasmorzuk@gmail.com

МЕНТАЛЬНІСТЬ ЧИ МЕНТАЛІТЕТ – ЩО ВІДІГРАЄ ПЕРШОЧЕРГОВУ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ “ОБЛИЧЧЯ” СУСПІЛЬСТВА?

Стаття присвячена розгляду понять “ментальність” та “менталітет”. Розглядаються визначення цих термінів, специфічні особливості цих категорій, та ознаки, що роблять їх самостійними для вивчення та дослідження. Особливу увагу присвячено суспільству, як реальному відображенню національного менталітету, та прикладу національної ментальності.

Ключові слова: ментальність, менталітет, національний менталітет, суспільство.

Однією з проблем визначення поняття “ментальність” є отождоження його з терміном “менталітет”, але розрізнення цих понять дасть змогу структурувати і усвідомити, що все таки впливає на формування обличчя нації, а що і є відображення цього обличчя.

Ментальність, як система образів, в основі якої лежать уявлення про світ і про своє місце в ньому – це відображення емоційно-духовного обличчя суспільства, його настроїв, переживань, страхів та переконань, що торкаються сфери чуттєвого розуміння оточуючого середовища та подій що відбуваються. В залежності від того з якої позиції розглядати вищезазначену категорію – індивіда (громадянина) чи суспільства (нації) залежить і вплив ментальності на зміни в державі та реакцію на них громадян.

Менталітет, що виступає загальною характеристикою нації, відображає систему цінностей що притаманна кожному народу. Це сформована система елементів що з’являлися в наслідок духовного та історичного розвитку суспільства. Аналізуючи процеси національної ідентифікації, вчені дійшли висновку, що менталітет охоп-